

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1993-1994 (*)

26 JUILLET 1994

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil en vue
de permettre aux époux séparés de
biens d'attribuer au survivant des
biens indivis**

(Déposée par M. Beaufays)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Dans les mélanges de suggestions de lois rédigées en hommage à Pierre Harmel en mai 1992, se trouve une suggestion de loi d'Auguste Loslever, notaire à Florennes, permettant aux époux séparés de biens d'attribuer au survivant les biens indivis :

« L'article 1461 du Code civil permet l'attribution en pleine propriété, de la communauté au survivant.

La présente proposition, est faite, par analogie dans l'esprit actuel de la législation qui tend à protéger les droits du conjoint survivant et à favoriser ce dernier.

On ne voit pas pourquoi, dans le cadre du régime de la séparation de biens, les mêmes avantages ne pourraient être octroyés au conjoint survivant, que ceux attribués à celui-ci dans le régime de communauté.

(*) Troisième session de la 48e législature.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1993-1994 (*)

26 JULI 1994

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk
Wetboek teneinde echtgenoten die
gescheiden zijn van goederen, de
mogelijkheid te bieden onverdeelde
goederen toe te bedelen aan de
langstlevende**

(Ingediend door de heer Beaufays)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In de « Mélanges de suggestions de lois », in mei 1992 opgedragen aan Pierre Harmel, is onder meer de volgende ontwerp tekst van een wetsvoorstel opgenomen van de hand van de heer Auguste Loslever, notaris te Florennes, die het de echtgenoten die gescheiden zijn van goederen, mogelijk moet maken om de onverdeelde goederen toe te bedelen aan de langstlevende :

« Op grond van artikel 1461 van het Burgerlijk Wetboek kan de gemeenschap in volle eigendom aan de langstlevende worden toebedeeld.

Het onderhavige wetsvoorstel borduurt voort in de zin van de huidige wetgeving, die de langstlevende wil bevorderen en zijn rechten vrijwaren.

Het is niet logisch dat in het stelsel van scheiding van goederen, aan de langstlevende echtgenoot niet dezelfde voordelen zouden kunnen worden verleend als in het stelsel van gemeenschap van goederen.

(*) Derde zitting van de 48e zittingsperiode.

Rien n'empêche deux époux séparés contractuellement de biens d'acquérir des biens, soit en indivision, soit pour leur patrimoine propre. Leur liberté est totale à ce sujet.

D'un autre côté, ne connaissant pas l'avenir lors de leur contrat, ils ne peuvent préjuger du contenu de leurs patrimoines lorsque le mariage sera dissous par le décès de l'un d'entre eux, comme ils ne peuvent prévoir lequel d'entre eux décèdera le premier.

Ceci ne peut inciter les futurs époux à choisir plutôt le régime légal qui, actuellement, est le seul permettant l'attribution de la communauté au survivant.

Comme il n'y a pas de communauté dans le régime de la séparation, il faut donc employer le terme « indivision » ou « droits indivis entre époux ».

Certains pourraient objecter qu'il est possible de prévoir un contrat de séparation de biens avec communauté d'acquêts, et d'attribuer cette communauté au conjoint survivant.

L'objection est de faible valeur, quoique ce contrat soit possible.

En effet, le professeur De Page n'a pas hésité à qualifier le contrat de séparation avec communauté d'acquêts comme voulant l'eau et le feu.

Il déconseille donc fortement ce genre de contrat.

Il faut bien admettre que la plupart du temps, lorsque le notaire se trouve en face d'un tel contrat, lors du décès d'un des époux, il lui est bien malaisé de recomposer le contenu réel de la communauté; les moyens de preuves laissés par les époux sont le plus souvent vagues, insuffisants, pour ne pas dire inexistantes. Souvent le contrat, lui-même, ne contient pas les éléments précis fixant le contenu de la communauté d'acquêts, tant activement que passivement.

Cela peut mener à des divergences de vues et de discussions pénibles en famille.

Les tribunaux, appelés alors à trancher, ne sont pas mieux éclairés et la décision, le plus souvent, ne satisfera aucune des parties.

Le contrat de séparation de biens pure et simple ne comporte pas ces inconvénients, la situation étant claire et précise.

Actuellement, seul une donation ou un testament permet d'accorder un avantage supplémentaire au conjoint survivant.

Or, ces libéralités sont réductibles à la demande des descendants, ce que l'on veut éviter, tout comme dans le régime légal.

Il n'est pas pensable de devoir inciter des époux séparés contractuellement de biens à modifier leur régime matrimonial et à opter pour un régime de

Niets belet twee echtgenoten die door hun huwelijksvereenkomst gescheiden zijn van goederen, om, hetzij in onverdeeldheid, hetzij voor hun eigen vermogen, goederen te verwerven. Op dat punt zijn ze volkomen vrij.

Doch wat de toekomst brengen zal in verband met de uitvoering van hun overeenkomst weten zij niet, evenmin als zij de omvang van hun vermogen kennen wanneer dit door het overlijden van een van hen zal ontbonden worden, noch wie van hen als eerste zal komen te overlijden.

Een en ander mag de aanstaande echtgenoten er evenwel niet toe aanzetten bij voorkeur het wettelijk stelsel te kiezen dat, in de huidige stand van de wetgeving, het enige is dat de toedeling van de gemeenschap aan de langstlevende mogelijk maakt.

Aangezien er in het stelsel van scheiding van goederen geen sprake is van enige gemeenschap, verdient het aanbeveling termen te hanteren zoals « onverdeeldheid » of « onverdeelde rechten tussen echtgenoten ».

Sommigen zullen wellicht opwerpen dat er ook nog zoiets bestaat als een scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten en dat men die gemeenschap kan toedelen aan de langstlevende.

Dat is een povere opwerping, hoewel een dergelijke overeenkomst theoretisch mogelijk is.

Wijlen professor De Page heeft de overeenkomst van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten immers bestempeld als een poging om water en vuur te verzoenen.

Dat soort van overeenkomst vond dus zeker geen genade in zijn ogen.

Het staat vast dat de notaris die bij het overlijden van een der echtgenoten met een dergelijke overeenkomst te maken krijgt, meestal voor de moeilijke taak staat de gemeenschap in haar echte omvang te herstellen. De door de echtgenoten nagelaten bewijsmiddelen zijn doorgaans vaag, ontoereikend, zo niet onbestaand. Vaak behelst de overeenkomst zelf geen precieze aanwijzingen in verband met de baten en lasten van de gemeenschap van aanwinsten.

Dat kan tot onenigheid en pijnlijke betwistingen binnen het gezin leiden.

De rechtbank, die de zaak moet beslechten, beschikt al evenmin over voldoende gegevens en in de meeste gevallen bevredigt haar beslissing geen van beide partijen.

Die bezwaren bestaan helemaal niet bij een zuivere scheiding van goederen, want daar is de toestand klaar en duidelijk.

Thans kan alleen door een schenking of een uiterste wilsbeschikking een bijkomend voordeel aan de langstlevende echtgenoot worden verleend.

Die schenkingen kunnen echter ingekort worden op vordering van de afstammelingen, wat men, zoals overigens ook in het wettelijk stelsel, tracht te vermijden.

Het is ondenkbaar dat men echtgenoten die door hun huwelijksvereenkomst gescheiden zijn van goederen, zou moeten verplichten hun huwelijksvermo-

communauté afin de pouvoir attribuer celle-ci au survivant.

L'avantage de la présente proposition est, tout d'abord, de permettre aux futurs époux, ou aux époux, d'envisager sereinement une séparation de biens et de leur permettre, ensuite, d'assurer la tranquillité du survivant en lui attribuant tel bien en toute sécurité, tout en maintenant, pour les autres biens, la possibilité de les inclure dans tel ou tel patrimoine.

L'ordre public ne sera pas troublé, et le fisc, puisqu'il faut également le prendre en considération, ne se verra pas menacé dans ses soucis financiers. »

P. BEAUFAYS

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 1462 du Code civil est complété par l'alinéa suivant :

« L'époux qui reçoit des biens indivis par application de l'article 1469*bis*, est tenu des dettes grevant ces biens. »

Art. 2

Un article 1469*bis*, libellé comme suit, est inséré dans le même Code :

« Art. 1469*bis*. — Les époux peuvent convenir que celui qui survivra ou l'un d'entre eux, s'il survit, recevra une part en pleine propriété ou la totalité en pleine propriété des biens indivis entre eux, qu'il y ait ou non des enfants ou descendants du mariage, et ce, à titre de convention de mariage et entre associés.

Si une telle clause est introduite dans le contrat de mariage au cours du mariage, il y a lieu de suivre la procédure prévue aux articles 1394 et 1395. »

Art. 3

L'article 5 du Code des droits de succession est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 5. — L'époux survivant auquel une convention de mariage non sujette aux règles relatives aux donations, attribue sous condition de survie, plus de

gensstelsel te wijzigen in een stelsel van gemeenschap van goederen opdat die gemeenschap aan de langstlevende zou kunnen worden toebedeeld.

Het onderhavige wetsvoorstel biedt in de eerste plaats het voordeel dat de aanstaande echtgenoten of de echtgenoten op serene wijze een stelsel van scheiding van goederen kunnen overwegen, dat zij voorts in volle gemoedsrust en met alle waarborgen van de rechtszekerheid een bepaald goed aan de langstlevende kunnen toebedelen en dat zij ten slotte de overige goederen in het ene of het andere vermogen kunnen onderbrengen.

De openbare orde wordt niet verstoord en er wordt geen afbreuk gedaan aan de rechten van de fiscus, aangezien men ook die nu eenmaal in aanmerking moet nemen. »

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Artikel 1462 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld met het volgende lid :

« De echtgenoot die met toepassing van artikel 1469*bis* onverdeelde goederen toebedeeld krijgt, is gehouden tot betaling van de schulden die deze goederen bezwaren. »

Art. 2

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 1469*bis* ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 1469*bis*. — Echtgenoten kunnen overeenkomen dat de langstlevende of een hunner indien hij het langst leeft, de onverdeelde goederen geheel of gedeeltelijk in volle eigendom zal ontvangen, ongeacht of er al dan niet kinderen of afstammelingen zijn uit het huwelijk, en zulks als huwelijksvoorwaarden of als overeenkomst tussen deelgenoten.

Wordt zodanig beding in de huwelijksovereenkomst ingevoegd tijdens het huwelijk, dan moet de procedure van de artikelen 1394 en 1395 worden gevolgd. »

Art. 3

Artikel 5 van het Wetboek van Successierechten wordt vervangen als volgt :

« Art. 5. — De langstlevende echtgenoot aan wie, krachtens een niet aan de regels van de schenking onderworpen huwelijksovereenkomst die is aange-

la moitié de la communauté ou des biens indivis entre époux, séparés de biens, est assimilé, pour la perception des droits de succession et de mutation par décès à l'époux survivant qui, en l'absence d'une dérogation au partage égal de la communauté, recueille en tout ou en partie la part de l'autre époux en vertu d'une donation ou d'une disposition testamentaire. »

Art. 4

L'article 38, 1°, troisième alinéa du même Code est remplacé par ce qui suit :

« En cas de dévolution de toute la communauté ou de tout ou partie de biens indivis entre époux séparés de biens, à l'époux survivant, en vertu d'une convention de mariage, non sujette aux règles relatives aux donations, le bénéficiaire est tenu de déclarer l'actif et le passif de la communauté ou la valeur active et passive des biens indivis attribués; ».

1er juillet 1994.

P. BEAUFAYS

gaan onder beding van overleving, meer dan de helft van de gemeenschap dan wel onverdeelde goederen tussen echtgenoten die gescheiden zijn van goederen, verblijven, wordt, voor de heffing van de rechten van successie en van overgang bij overlijden, gelijkgesteld met de langstlevende echtgenoot die het deel van de andere echtgenoot krachtens schenking of uiterste wilsbeschikking geheel of gedeeltelijk verkrijgt zonder dat wordt afgeweken van de gelijke verdeling van de gemeenschap. »

Art. 4

Artikel 38, 1°, derde lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Ingeval de gehele gemeenschap dan wel de onverdeelde goederen tussen echtgenoten die gescheiden zijn van goederen, krachtens een niet aan de regels van de schenking onderworpen huwelijksovereenkomst, geheel of gedeeltelijk verblijven aan de langstlevende echtgenoot, is deze gehouden de baten en lasten van de gemeenschap dan wel de waarde van de baten en lasten van de hem toebedeelde onverdeelde goederen aan te geven; ».

1 juli 1994.